

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยตัวชั่วคราว โดยไม่ต้องมีประกันหรือหลักประกันในชั้นสอบสวน

จากการศึกษาทั้งแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ ศึกษากฎหมายของต่างประเทศ รวมไปถึงหลักกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือหลักประกัน ทั้งที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช่ประกันหรือหลักประกันในชั้นสอบสวนได้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาการกำหนดให้มีประกันหรือหลักประกันในขอการปล่อยตัวชั่วคราว

ผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ ในสหรัฐอเมริกา ศาลจะมีคำสั่งให้กักขังจำเลยหากไม่มีเงื่อนไขใดใดที่จะเป็นประกันได้ว่าจำเลยกลับมาตามกำหนดนัดหรือไม่ก่อภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม เมื่อบุคคลถูกควบคุมตัวแล้วต่อมามีการร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเข้ามาไม่ว่าในระหว่างการพิจารณาคดี หลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือระหว่างการอุทธรณ์ โดยในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้พิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ ได้แก่

- 1) ความหนักเบาของความผิดที่ถูกลงโทษ
- 2) พฤติกรรมต่าง ๆ แห่งคดี น้ำหนักของพยานหลักฐานในคดี บุคลิกลักษณะนิสัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ประวัติในทางครอบครัว อาชีพการงาน ฐานะทางการเงิน ระยะเวลาการพักอาศัยในพื้นที่นั้น ความสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน ประวัติการมาศาล ตามกำหนดนัด ประวัติการทำความผิดทางอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น หรือขณะที่ถูกจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นอยู่ระหว่างการปล่อยชั่วคราว การถูกคุมประพฤติหรือถูกลงโทษในคดีอื่นหรือไม่
- 3) ความร้ายแรง หรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลใดหรือสังคม ซึ่งศาลอาจจะกำหนดขึ้นเอง หรือโดยคำร้องขอของพนักงานอัยการเป็นต้น

ซึ่งในสหรัฐอเมริกาได้แบ่งการปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกาเป็นหลายประเภทดังนี้

(1) release on recognizance เรียกโดยย่อว่า ROR หรือ OR คือการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีการใช้เงินประกันตัวหรือการปล่อยโดยคำรับรองเป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยเพียงแต่ให้สัญญาว่าจะมาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดเวลาที่นัดเท่านั้น

(2) conditional release คือการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข เป็นวิธีการผู้พิพากษาจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไปโดยกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ อันมิใช่เงื่อนไขที่เป็นการเรียกเงินประกัน เช่น กำหนดเงื่อนไขให้จำเลยต้องมารายงานตัวต่อศาลทุกสัปดาห์

(3) unsecured bond คือการปล่อยชั่วคราวโดยใช้ unsecured bonds กรณีนี้เป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่ไม่จำเป็นต้องวางเงินสดเป็นหลักประกัน แต่จะมีผลให้ถูกปรับเป็นเงินได้หากจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลตามกำหนดนัด

(4) cash bond คือ วิธีการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยจะต้องวางหลักประกันทั้งหมดด้วยเงินสดหรือโดยการวางหลักทรัพย์อื่นประกอบ

(5) deposit bond คือ การปล่อยชั่วคราวโดยวางเงินมัดจำ เป็นวิธีการปล่อยชั่วคราวที่จำเลยจะต้องวางเงินสดเป็นหลักประกันเช่นเดียวกัน เพียงแต่จะต้องวางเงินสดไว้เพียงร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด ถ้าจำเลยผิดสัญญาจะถูกปรับเต็มจำนวน

(6) surety bond คือ การปล่อยชั่วคราวที่นายประกันจะต้องวางเงินประกันไว้ร้อยละ 10 ของราคาประกันที่ศาลกำหนด

จะเห็นได้ว่าในสหรัฐอเมริกา นั้น หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้น มิได้การบัญญัติให้ต้องมีหลักประกันแต่อย่างใด หากแต่จะพิจารณาจากความหนักเบาของข้อหา พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีและความร้ายแรงหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลหรือสังคมและถ้าพิจารณาจากประเภทของการปล่อยชั่วคราวดังที่กล่าวมาข้างต้นในลำดับที่ 1 – 3 ประกอบกันจะเห็นได้ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องใช้หลักประกัน แต่อาจมีการกำหนดเงื่อนไขอื่นประกอบการปล่อยชั่วคราว ซึ่งหากผู้ต้องหาจะต้องถูกควบคุมตัวก็สามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว แม้ผู้ต้องหานั้นไม่มีเงิน หลักทรัพย์หรือบุคคลมาประกัน ทำให้เกิดความเสมอภาคกันตามหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศส หลักการทั่วไปในการปล่อยชั่วคราวนั้น ได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code Procedure Penale หรือ C.P.P.) มาตรา 137 ซึ่งกำหนดไว้เป็นหลักว่า “บุคคลใดซึ่งอยู่ภายใต้การพิจารณาคดีของศาล จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และยังคงได้รับอิสรภาพ อย่่างไรก็ดี หากระบบการสอบสวนนั้นมีความจำเป็นหรือเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการเพื่อความระมัดระวัง บุคคลผู้นั้นอาจถูกบังคับ

โดยการวินิจฉัยของศาล ถ้าหากบุคคลนั้นไม่สามารถแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลได้ ในกรณีที่มีความพิเศษอย่างยิ่ง บุคคลนั้นอาจจะถูกคุมขังไว้ในอำนาจได้”

ทั้งนี้ การปล่อยชั่วคราวของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น มีหลักเกณฑ์ที่ผู้พิพากษาใช้พิจารณาในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ดังนี้

- (1) ผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์จะข่มขู่พยานหรือไม่
- (2) มีเหตุจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหาเองหรือไม่
- (3) ผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์จะไปกระทำความผิดอีกหรือไม่
- (4) ผู้ต้องหาที่มีพฤติการณ์จะทำลายพยานหลักฐานหรือไม่

ถ้าในกรณีเป็นการกระทำความผิดอาญาประเภทอุกฉกรรจ์โทษ (Crime) หรือความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime) ซึ่งหมายถึงความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ส่วนมากผู้พิพากษาจะมีคำสั่งควบคุมตัว

ในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้พิพากษานั้น ผู้พิพากษาได้ส่วนมีอำนาจที่จะพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตโดยจะต้องแสดงเหตุผลประกอบด้วยในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวดังกล่าว ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะสั่งไม่อนุญาตตามคำร้องขอของผู้ต้องหาหรือสั่งอนุญาตตามคำร้องขอของผู้ต้องหาโดยมีเงื่อนไข

จะเห็นได้ว่าในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลจะพิจารณาว่าจะขังหรือจะปล่อยระหว่างดำเนินคดีโดยคำนึงถึงความเสี่ยงว่าจะหลบหนี ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ก่อเหตุร้ายประการอื่น หากไม่เข้ากรณีดังกล่าวศาลจะปล่อยตัวโดยไม่เรียกหลักประกันแต่จะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหาปฏิบัติ

ส่วนในสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น หลักกฎหมายในเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code) ส่วนที่ 6 การจับ การประกันตัวและวิธีการบังคับให้ปรากฏตัว (Part VI Arrest And Bail And Processes To Compel Appearance) หมวดที่ 5 การประกันตัวและการทำสัญญา (Division 5 Bails and bonds)

ในการแปลความตามหมวดนี้ มาตรา 91 ได้ให้คำนิยามของ บุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวเอาไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับการประกันตัว หรือได้ทำสัญญาส่วนบุคคล แล้วแต่กรณีและบุคคลต้องได้รับการปล่อยตัวโดยการประกันหรือการทำสัญญาส่วนบุคคลตามมาตรา 92 ได้วางหลักเอาไว้ว่า

- (1) บุคคลใด เว้นแต่จะเป็นผู้ต้องหาซึ่งได้กระทำความผิดที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว

(ก) ถูกจับกุม หรือคุมขังโดยไม่มีหมายจับ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือปรากฏตัว หรือถูกนำไปขึ้นศาล และ

(ข) ได้เตรียมตัวที่จะให้ประกันในเวลาใด ๆ ขณะที่ถูกควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือขึ้นตอนระหว่างก่อนที่จะขึ้นศาล

บุคคลต้องได้รับการปล่อยตัวโดยมีประกันตัวจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีหน่วยงานตำรวจหรือศาลนั้น ได้กำหนดไว้

(2) แทนที่จะรับประกันจากบุคคลนั้น, เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือศาล อาจปล่อยตัวบุคคลดังกล่าว เมื่อบุคคลนั้นลงนามในสัญญาส่วนบุคคล โดยไม่มีประกัน

จะเห็นได้ว่าในประเทศสิงคโปร์นั้น การที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวนั้นก็ไม่ต้องพิจารณาถึงหลักประกัน จะเห็นได้จากสัญญาส่วนบุคคล (Personal Bond) ซึ่งหมายถึง สัญญาที่เขียนขึ้นระหว่างบุคคลที่ถูกจับกับพนักงานสอบสวน โดยบุคคลที่ถูกจับตกลงว่าจะมาปรากฏตัวตามที่ศาลกำหนดวันนัดและให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำผิดกฎหมายระหว่างที่สัญญานั้นมีผลเมื่อสัญญาได้รับการลงนาม การจ่ายเงินเพื่อประกันตัวก็จะถูกกดและผู้ถูกจับก็จะได้รับการปล่อยตัวและจะต้องจ่ายเงินเต็มจำนวนเมื่อไม่ปรากฏตัวต่อศาล จากสัญญาส่วนบุคคลนี้ แม้ผู้ต้องหาไม่มีหลักประกันมายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาที่อาจได้รับการปล่อยชั่วคราวจากการทำสัญญาส่วนบุคคลนี้ได้

ในส่วนของกฎหมายไทยนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 ที่บัญญัติว่า “การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ

(5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว”

เมื่อพิจารณาตามมาตรา 108/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จะพบว่ากฎหมายได้กำหนดเหตุในการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวไว้หลายประการ แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่า พนักงานสอบสวนมักจะมีคำสั่งไม่อนุญาตตามคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา

โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของประกันหรือหลักประกัน ซึ่งความน่าเชื่อดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนก็จะพิจารณาจากมูลค่าทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ หากประกันหรือหลักประกันมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ พนักงานสอบสวนก็จะมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ในขณะที่เดียวกัน หากประกันหรือหลักประกันไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือมีมูลค่าไม่มาก พนักงานสอบสวนก็จะมีคำสั่งไม่อนุญาตตามคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว เนื่องจากพนักงานสอบสวนเชื่อว่าผู้ต้องหาที่ได้รับ การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกัน ผู้ต้องหาจะไม่อยากสูญเสียทรัพย์สินของตน หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่นำมาวางเป็นหลักประกัน หรือหากพนักงานสอบสวนจะใช้ดุลพินิจตามที่ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเปิดช่องให้สามารถสั่ง ปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องวางหลักประกัน พนักงานสอบสวนก็มักจะเกรงว่าการกระทำดังกล่าว จะทำให้เกิดข้อสงสัยในความเป็นกลางของพนักงานสอบสวน เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่มี ข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับผู้ต้องหาที่จะทำให้พอประเมินได้ว่าเมื่อปล่อยชั่วคราวไปแล้ว ผู้ต้องหาจะ หลบหนีหรือไม่ หรือจะกระทำความผิดซ้ำหรือก่ออันตรายประการอื่นหรือไม่ ประกอบกับรัฐเองก็ยังมี ขาดกลไกในการติดตามกำกับดูแลความประพฤติของผู้ต้องหาหลังปล่อยชั่วคราวไปแล้ว เพื่อให้ มั่นใจได้ว่าเมื่อปล่อยไปแล้วจะไม่หลบหนีและจะไม่ก่อภัยอันตรายแก่สังคม นอกจากนี้การ ติดตามจับกุมผู้หลบหนีในระหว่างปล่อยชั่วคราวก็ยังน้อยอยู่มากด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ทางเจ้าหน้าที่ ตำรวจต้องเผชิญ

สถานการณ์การปล่อยตัวชั่วคราวในปัจจุบัน แม้จะมีกองทุนยุติธรรมตาม พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ที่รัฐจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยในการ หาหลักทรัพย์ประกันตัว ก็อาจทำให้ผู้ต้องหาต้องใช้ระยะเวลาและเกิดความยุ่งยากในการไป ประสานงานกับคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม อีกทั้งไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการควบคุมตัว ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ประกอบกับข้อค้นพบในงานวิจัยของศาลยุติธรรมไทย พบว่า การประกัน ตัวด้วยหลักทรัพย์จำนวนน้อยหรือมากก็มีอัตราหนีเช่นกัน อัตราโทษสูงหรือต่ำไม่ได้สัมพันธ์กับ การหนีคดี และผู้ที่เคยหนีคดีแล้วมีความเสี่ยงที่จะหนีมากกว่า 17 เท่า ขณะที่ชาวบ้านที่มีความ ผูกพันกับท้องถิ่นมีแนวโน้มต่ำที่จะหนีคดี ดังนั้น กองทุนยุติธรรมจึงอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อย่างแท้จริง จากสถิติผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ พบว่า มีผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกขังไว้เพื่อรอการพิจารณาคดี ประมาณ 60,000 คน การคุมขังส่งผลต่อปัญหาความแออัดของเรือนจำ และแม้ว่าสถานะทางกฎหมาย ของผู้ต้องหาที่ถูกขังระหว่างการพิจารณาจะไม่เหมือนกับคนที่ถูกศาลพิพากษาแล้ว กล่าวคือ ผู้ต้องหาระหว่างการพิจารณาที่เข้าไปอยู่ในเรือนจำจะถูกแยกแบ่งการดูแลคนละแบบ แต่ข้อเท็จจริง แล้วการขังทั้งสองแบบ เป็นการจำกัดเสรีภาพของมนุษย์ ร้ายแรงกว่านั้นคือเวลาศาลมีคำตัดสินจะ ระบุชัดเจนว่าต้องโทษจำคุกกี่ปี แต่การถูกขังระหว่างการพิจารณาไม่มีกำหนดจุดจบที่ชัดเจน

ซึ่งการให้มีกองทุนยุติธรรมขึ้นเป็นกองทุนสำหรับประชาชนที่ต้องการขอรับความช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี การขอประกันตัว หรือเยียวยาช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิหรือการขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย แต่พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 บางประเด็นก็สร้างปัญหาให้ประชาชนในการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ดังนี้

1) คนไร้ญาติ คนไม่มีงานทำ ฟรีแลนซ์ อาจขอเงินกองทุนมาประกันตัวไม่ได้

ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม กำหนดว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ประสงค์จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวต้องทำหนังสือสัญญาประกันกับกองทุนว่า หากกองทุนต้องชำระเงินค่าปรับเพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกันไม่ว่าจำนวนเท่าใดก็ตาม ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องชดใช้เงินให้แก่กองทุนจนครบถ้วน อีกทั้ง ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องนำสามีภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง มาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย โดยในการขอปล่อยตัวชั่วคราวนั้น กำหนดให้กองทุนหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายเป็นคนดำเนินการ และต้องแนบสำเนาสัญญาค้ำประกันประกอบคำร้องไปด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของผู้ขอรับความช่วยเหลือในการขอประกันตัวก็คือ ต้องให้คู่สมรส พ่อแม่ ลูก ญาติ หรือหัวหน้างาน คนใดคนหนึ่งมาลงนามเป็นผู้ค้ำประกันให้ได้เสียก่อน จึงมีปัญหว่า หากเป็นคนไร้ญาติ คนไม่มีงานทำ หรือประกอบอาชีพอิสระจะมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร ซึ่งประชาชนคงได้แต่จับตาดูว่าระเบียบหลักเกณฑ์ที่ร่างขึ้นต่อไปว่าการบังคับใช้กฎหมายจะมีรายละเอียดอย่างไร

2) ไม่กำหนดระยะเวลาการพิจารณาขอรับความช่วยเหลือเอาไว้ในชั้นพระราชบัญญัติ

อาจจะกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฯ ของ สนช. นั้น ก่อนข้างจะให้ดุลพินิจกับเจ้าหน้าที่ในการตัดสินใจมากกว่าการวางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน หรือ มีหลายประเด็นที่ค่อนข้างจะใช้ระบบ “อัติวิสัย” เช่น การไม่กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาของคณะกรรมการหรืออนุกรรมการเอาไว้ในกฎหมาย ว่าจะต้องตัดสินใจว่าจะให้การช่วยเหลือกรณีใดกรณีหรือไม่ภายในกี่วัน กล่าวคือ ระยะเวลาความรวดเร็วของการพิจารณาเป็นสิ่งที่ประชาชนไม่สามารถคาดหมายได้

ประเด็นนี้ก็แตกต่างไปจากร่างกฎหมายฉบับภาคประชาชนที่กำหนดระยะเวลาการพิจารณาขอรับความช่วยเหลือเอาไว้ในชั้นพระราชบัญญัติเลยว่า ต้องแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันยื่นคำขอ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ให้แจ้งเหตุจำเป็นนั้นต่อผู้ยื่นคำร้องโดยเร็ว

3) หลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาให้การช่วยเหลืออาจให้คณะกรรมการตัดสินความผิด ล่วงหน้าแทนศาล

ในกฎหมายกองทุนยุติธรรมฉบับ สนช. กำหนดหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือไว้ ว่า ให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงและพฤติกรรมของผู้ขอรับความช่วยเหลือ และในกรณีการขอลปล่อยตัวชั่วคราวก็ให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงและพฤติกรรมของผู้ขอความช่วยเหลือด้วยว่า หากได้รับการปล่อยตัวแล้วจะหลบหนี หรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และก่อเหตุภัยอันตรายหรือไม่

ทั้งนี้ ข้อพิจารณาดังกล่าว เป็นหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งพนักงานสอบสวน อัยการ และศาล ที่ต้องพิจารณาอยู่แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา 108 เช่น ก่อนจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราว ต้องพิจารณาเกี่ยวกับความหนักเบา แห่งข้อหาพยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร เชื่อถือผู้ร้องขอ ประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ และจะมีภัยอันตราย หรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวเพียงใดหรือไม่ ดังนั้น จึงไม่ใช่หน้าที่ของ คณะกรรมการที่พิจารณาให้การช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ จะต้องไปตัดสินล่วงหน้าในประเด็น ดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างกรณีที่คณะกรรมการเคยตัดสินล่วงหน้าและผิดพลาด มาแล้ว ทำให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่ได้รับสิทธิและไม่เป็นธรรม อย่างกรณี สำนักข่าวภูเก็ตหวาน ถูกกองทัพเรือฟ้องหมิ่นประมาท ซึ่งผู้ต้องหาได้ทำเรื่องขอเงินช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม (ภายใต้ระเบียบเดิมของกระทรวงยุติธรรม) แต่คณะกรรมการกองทุนได้ก้าวล่วงไปวินิจฉัย ข้อเท็จจริงแทนศาล ซึ่งมีบันทึกของคณะกรรมการผู้พิจารณาไว้ส่วนหนึ่งว่า “ไม่อนุมัติเงินกองทุนยุติธรรมเนื่องจาก ข้อมูลข่าวสารที่ผู้ขอรับการสนับสนุนในฐานะเจ้าของเว็บไซต์และผู้สื่อข่าว นำเสนอเผยแพร่ต่อสาธารณชนนั้น เป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเท็จ...”

นอกจากการตัดสินล่วงหน้าแทนศาล คำวินิจฉัยดังกล่าวยังผิดอีกด้วย เพราะ ท้ายที่สุดศาลพิพากษาคดีดังกล่าวให้ “ยกฟ้อง” เนื่องจากข้อความที่สำนักข่าวภูเก็ตหวานเผยแพร่ นั้น คัดลอกมาโดยตรงจากรายงานของสำนักข่าวรอยเตอร์ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับทั่วโลก ซึ่งตลอดกระบวนการพิจารณาคดีผู้ต้องหาต้องจัดหาค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง ดังนั้น การให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาให้ความช่วยเหลือด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงอาจก่อให้เกิด ผลเสียหายในลักษณะเดียวกันอีกก็ได้

4) คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมยังขาดสมดุลระหว่างภาครัฐกับประชาชน

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม ฉบับที่เพิ่งประกาศใช้ไป กำหนดให้ คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมซึ่งมีหน้าที่หลักในการตัดสินทุกประเด็น ทั้ง หลักเกณฑ์การให้

ความช่วยเหลือประชาชน หรือการแต่งตั้งอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัด ประกอบไปด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนจากกระทรวงการคลัง สำนักงานประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภานายความ และผู้แทนจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมเป็นเก้าคน และมีผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งหกคน ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงยุติธรรม

จากสัดส่วนที่มาของคณะกรรมการชุดดังกล่าว นั้นมีตัวแทนของส่วนราชการ มากกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ทุกการลงมติของคณะกรรมการจะมีข้าราชการเป็นเสียง ส่วนมากอยู่เสมอ ซึ่งหากดูเปรียบเทียบกับร่างกฎหมายกองทุนยุติธรรมที่จัดทำโดยภาคประชาชน จะเห็นข้อแตกต่างของตัวแทนคณะกรรมการ เพราะร่างฉบับภาคประชาชนพยายามกำหนดให้ คณะกรรมการมีสัดส่วนตัวแทนทั้งจากภาครัฐและภาคประชาชนเท่า ๆ กัน และให้นำผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในการส่งเงินเป็นรายรับของกองทุนเข้ามาเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการด้วย

ผลที่ตามมาของการที่สัดส่วนคณะกรรมการเสียงข้างมากเป็นข้าราชการก็คือ การผลักดันหรือขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้นจะมาจากแนวคิดของระบบราชการเป็นหลัก ทั้งที่ ร่างกฎหมายของภาคประชาชนมีเจตนารมณ์ที่จะยกระดับกองทุนยุติธรรมจากเดิมที่เป็นเพียง หน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม ให้เป็นหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระ แต่การกำหนดให้ คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นข้าราชการก็เท่ากับว่า มอบการตัดสินใจการให้ความช่วยเหลือใน กระบวนการยุติธรรมไว้ในระบบเดิมเหมือนที่เคยเป็นมา นั่นคือ การให้ความช่วยเหลือเป็นเรื่อง “อัติวิสัย” นั่นเอง

5) การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการประจำจังหวัด ไม่มีที่นั่งให้ตัวแทนประชาชนใน พื้นที่

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม ให้อำนาจคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ในการแต่งตั้งอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัด โดยหวังให้อำนาจการพิจารณาการให้ ความช่วยเหลือนั้นทั่วถึงในทุกพื้นที่ทุกจังหวัด แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดสัดส่วนและที่มา ของ อนุกรรมการจังหวัดอย่างชัดเจน กำหนดเพียงให้หัวหน้าหน่วยงานในจังหวัดที่สังกัดกระทรวง ยุติธรรม เป็นอนุกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง ดังนั้น ตำแหน่งอนุกรรมการที่เหลือจะมาจาก ความเห็นชอบของคณะกรรมการกลางทั้งหมด

จากที่ผ่านมา อ้างอิงตามคำสั่งคณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมฉบับที่ 7/2558 เรื่อง การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัด จะพบว่า ที่มาของอนุกรรมการ ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลในส่วนราชการแทบทั้งสิ้น อาทิ ผู้ว่าหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด อัยการจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด คลังจังหวัด และยุติธรรมจังหวัด

เป็นต้น แต่สัดส่วนของตัวแทนประชาชนมีแค่ ผู้แทนเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น

ดังนั้น หากอนุกรรมการเป็นตัวแทนของระบบราชการทั้งหมด ขาดจุดร่วมกับประชาชนและขาดสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชนในพื้นที่ ซึ่งขัดต่อหลักการกระจายอำนาจที่ต้องการให้มีผู้แทนซึ่งยึดโยงกับคนในพื้นที่เข้าไปตัดสินใจ ท้ายที่สุดก็จะเกิดปัญหาเรื่องประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ไม่ต่างจากที่สถานการณ์ผ่านมา

6) ขาดช่องทางร้องเรียนหรืออุทธรณ์กรณีที่มีการพิจารณาให้การช่วยเหลือนั้นไม่เป็นธรรมให้ชัดเจน

เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมเอาไว้ ในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ว่าอาจมีผู้ได้รับการพิจารณาอย่างไม่เป็นธรรม หรือไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แต่พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมฉบับนี้ ก็ไม่ได้กำหนดวิธีการร้องเรียนหรืออุทธรณ์กรณีที่มีการพิจารณาให้การช่วยเหลือนั้นไม่เป็นธรรมหรือไม่ถูกต้องเอาไว้ เท่ากับว่าหากมีการพิจารณาที่ผิดพลาดหรือทุจริต ประชาชนต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรมปกติ คือ ขอให้ศาลปกครองให้เข้ามาวินิจฉัย และถ้าต้องการเอาผิดกับคณะกรรมการหรืออนุกรรมการก็ต้องไปฟ้องเอาผิดเรื่องความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งขั้นตอนที่กล่าวมานั้นก็มีระยะเวลาและไม่ได้ทำให้การช่วยเหลือนั้นเป็นธรรมหรือมีความรวดเร็วขึ้นแต่ประการใดและเนื่องจากประชาชนที่มาขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมแล้วไม่ได้รับการช่วยเหลือคงไม่มีต้นทุนพอที่จะไปดำเนินกระบวนการยุติธรรมเอาผิดกับคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมต่อโดยลำพังของตัวเองได้

ปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวที่พบในปัจจุบัน คือ ผู้ที่มีฐานะยากจนไม่สามารถหาหลักทรัพย์หรือหลักประกันมาขึ้นประกอบคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวได้ ซึ่งขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน เกิดความไม่เสมอภาคในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวกรณีผู้ต้องหาไม่มีหลักประกันโดยพนักงานสอบสวน อาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวเพียงเพราะมีเหตุว่าผู้ต้องหาขาดความน่าเชื่อถือในเรื่องหลักประกัน ซึ่งหลักประกันตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ เงินสด หลักทรัพย์และบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยต้องแสดงหลักทรัพย์ในการขอปล่อยตัวชั่วคราว ส่งผลให้ผู้ต้องหาที่มีฐานะยากจนไม่สามารถหาหลักประกันดังกล่าวมาประกันตนเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนเองได้ จนอาจทำให้ต้องถูกปฏิเสธในการปล่อยตัวชั่วคราว

ผลกระทบของการที่ผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์หรือหลักประกันมาขึ้นประกอบคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว คือ ผู้ต้องหาขาดโอกาสในการประกอบ

อาชีพ ส่งผลต่อการต่อสู้คดีและเกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของครอบครัว ประกอบกับสิ้นเปลืองงบประมาณของรัฐในการควบคุมดูแลผู้ต้องหาในระหว่างที่ถูกคุมขัง

การปล่อยชั่วคราวโดยเรียกหลักประกันมีข้อบกพร่องอย่างไร และเหตุใดจึงต้องนำมาสู่ระบบใหม่ “ปล่อยฟรี ไม่มีประกัน”

1) การเรียกหลักประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สินก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจนและก่อให้เกิดสถานการณ์ “ขังคนที่ไม่ควรถูกขัง และปล่อยคนที่ไม่ควรถูกปล่อย”

เมื่อการปล่อยชั่วคราวอิงหลักประกันเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งมีพฤติกรรมการจับใกล้เคียงกันและมีความเสี่ยงในระดับเดียวกัน แต่คนที่มีหลักประกันจะได้รับการปล่อยตัว ในขณะที่อีกคนหนึ่งต้องถูกขังไว้เพียงเพราะ ไม่มีเงินหรือทรัพย์สินเพียงพอโดยในต่างประเทศมีงานวิจัยยืนยันแล้วว่าการเรียกหลักประกันส่งผลให้มีคนจำนวนมากต้องถูกขังเพราะ ไม่มีทรัพย์สินมาวางเป็นหลักประกัน ส่วนในประเทศไทยนั้นมีข้อมูลว่ามีผู้ถูกขังระหว่างพิจารณาต่อปีประมาณ 60,000 คน ซึ่งแม้จะยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นทางการว่าสาเหตุหลักที่บุคคลจำนวนมากขนาดนี้ต้องถูกขังเป็นเพราะความยากจนหรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาว่าคงไม่มีวิญญูชนผู้ใดอยากสูญเสียอิสรภาพ และกรณีเป็นที่ทราบทั่วไปว่าแนวปฏิบัติของพนักงานสอบสวน ส่วนใหญ่มักปล่อยโดยเรียกหลักประกัน ตลอดจนในหลายศาลก็มีการประกาศวงเงินประกันตามเกณฑ์มาตรฐานให้ประชาชนทราบ จึงมีความเป็นไปได้สูงว่าผู้ต้องขังจำนวนมากไม่ยื่นขอประกันตัวตั้งแต่แรกเพราะทราบดีว่าไม่มีหลักประกันเพียงพอ และเมื่อไม่ยื่นคำขอเสียแล้วก็เท่ากับปิดโอกาสในการได้รับการปล่อยชั่วคราวไปโดยเด็ดขาด การศึกษาในเบื้องต้นของสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรที่พัฒนาต่อยอดจากการสอบถามกลุ่มผู้ต้องขังที่ศาลอาญาในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2560 ก็ยืนยันข้อสมมติฐานนี้เช่นกัน

ดังนั้น จึงอาจพูดได้ว่าในปัจจุบันนี้ ในประเทศไทยมีคนจำนวนมากต้องถูกขังเพราะไม่มีทรัพย์สินประกันตัวทั้งที่หากประเมินความเสี่ยงเป็นรายบุคคลแล้ว อาจมีคนจำนวนมากที่ควรได้รับการปล่อยชั่วคราวเพราะมีความเสี่ยงต่ำมาก จนไม่มีเหตุควรขังไว้เพราะเกรงว่าจะหลบหนีหรือก่ออันตรายประการอื่นเป็น “การขังคนที่ไม่ควรถูกขัง” และในขณะเดียวกันบุคคลที่มีความเสี่ยงสูงมาก แต่หากมีหลักประกันแล้วจะได้รับการปล่อย ก็เป็น “การปล่อยคนที่ไม่ควรถูกปล่อย” อันย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาในการหลบหนีหรือก่อเหตุร้ายตามมา ดังที่เคยประสบปัญหาพบว่าแม้จะปล่อยโดยเรียกหลักประกันไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใด หรือไม่ว่าหลักประกันนั้นจะเป็นของญาติสนิทหรือของนายประกันอาชีพ ก็ยังมีการหลบหนีหรือกระทำผิดซ้ำในระหว่างปล่อยชั่วคราวอยู่ดี

2) การต้องถูกคุมขังแม้ในระหว่างพิจารณาและแม้เป็นเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพจิตใจ และการดำรงชีวิตอยู่ของผู้ถูกคุมขังโดยเฉพาะ

ผู้ยากไร้ซึ่งทำงานหาเช้ากินค่ำและเป็นเสาหลักของครอบครัว การถูกคุมขังข่มทำให้เสียเปรียบในการต่อสู้คดีอีกด้วย เพราะไม่อาจออกไปแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีได้ โดยสะดวกเหมือนได้รับอิสรภาพมีพักต้องพูดถึงกำลังใจที่ด้อยกว่ากันอย่างแน่นอน มีงานวิจัยในต่างประเทศพบว่า การต้องถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาส่งผลให้คนยอมรับสารภาพมากขึ้นทั้งที่มีได้กระทำผิด เพียงเพราะต้องการให้คดียุติและจะได้กลับบ้าน ทั้งยังก่อให้เกิดผลร้ายอีกประการคือ หากแม้จะปฏิเสธ แต่ด้วยการต่อสู้คดีที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็ทำให้จำเลยมักถูกตัดสินว่ากระทำผิด และต้องโทษจำคุกนานกว่าที่ควรหากได้รับอิสรภาพตั้งแต่ต้นเพื่อมาเตรียมการสู้คดี

3) การเรียกหลักประกันเป็นหลักเป็นที่มาของธุรกิจที่หากินกับความเดือดร้อนของคนคือ ธุรกิจ “นายประกันอาชีพ” ผู้รับว่าจะวางทรัพย์สินของตนเป็นหลักประกันให้ แลกกับการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือญาติชำระ “ค่าธรรมเนียม” ที่จะไม่มีการคืนให้ ไม่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาศาลทุกนัดและไม่เคยผิดเงื่อนไขของศาลก็ตาม และในการพิจารณาว่าจะรับวางประกันให้หรือไม่ นายประกันอาชีพก็ต้องพิจารณาความเสี่ยงของผู้ต้องหาหรือจำเลยเองอยู่แล้ว หากมีความเสี่ยงสูงขึ้นมา ก็อาจเรียกร้องให้มีการวางหลักประกันหรือหากคนมาค้ำประกันให้ก่อน ซึ่งเท่ากับว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจนก็ยังคงได้รับการปฏิบัติที่ต่างกันเพียงเพราะเงินหรือทรัพย์สินอยู่ดี และแม้ว่าปัจจุบันมีกองทุนยุติธรรมคอยให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินประกันของคนจน และมีบริษัทประกันอิสรภาพที่มีเกณฑ์กำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยไว้ชัดเจน แต่ก็ยังมีใช้การแก้ไข ปัญหาที่ต้นเหตุ เพราะทั้งหมดทั้งสิ้นต้นเหตุคือการยังคงเรียกประกันเป็นเงินหรือทรัพย์สิน หากขจัดการเรียกทรัพย์สินเป็นหลักประกันไปได้ทั้งหมด ธุรกิจนายประกันอาชีพก็จะไม่อาจอยู่ได้โดยสภาพ

การให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของผู้ร้องขอประกันและหลักประกัน เป็นเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราวตามมาตรา 108/1 (4) แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย เป็นการให้คุณค่าของทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือฐานะตำแหน่ง นำมาซึ่งการเลือกปฏิบัติ ทำให้ผู้ต้องหาที่มีฐานะยากจนไม่ได้รับโอกาสในการปล่อยตัวชั่วคราว อาจต้องกู้ยืมเงินหรือเช่าหลักประกันจากนายประกันอาชีพเพื่อใช้เป็นหลักประกันซึ่งทำให้เกิดภาระหนี้สินตามมาอย่างมากมายในระหว่างสู้คดี อันเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักความเสมอภาค ซึ่งมีหลักการว่ามนุษย์ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะมิฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร และเมื่อผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาก็ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำและได้รับการปฏิบัติเฉกเช่นเดียวกับผู้ที่ต้องพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด อันเป็นการขัดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์

4.2 ปัญหาขั้นตอนการขอลปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช้หลักประกัน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 “ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ซึ่งถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีการประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง จะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี”

มาตรา 111 “เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีการประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไปให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตาม นัดหรือหมายเรียก”

ในประเด็นนี้ปัญหาดังกล่าวนี้ ในสหรัฐอเมริกา ได้มีกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาว่า เมื่อบุคคลใดถูกจับกุมตัวไม่ว่าจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ต้องนำตัวบุคคลนั้นไปศาลโดยไม่ชักช้าเพื่อให้ศาลได้ พิจารณาเหตุในการควบคุมตัว และพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิ์ที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งการปล่อยตัวชั่วคราวและการควบคุมตัวในระหว่างพิจารณา ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดไว้เป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไม่ว่าจะโดยมีประกันหรือวางหลักประกัน เว้นแต่ ศาลเห็นว่าการปล่อยชั่วคราวนั้นไม่สามารถประกันได้อย่างมีเหตุสมควรว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาปรากฏตัวต่อศาล ตามกำหนดนัดหรือจะไปก่อภัยอันตรายต่อบุคคลอื่นหรือสังคม และศาลจะกำหนดเงื่อนไขทางการเงินที่จะทำให้จำเลยต้องถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีความเป็นไปได้สูงที่จำเลยจะหลบหนีภายหลังจากได้รับการปล่อยชั่วคราว

นอกจากนี้การปล่อยตัวชั่วคราวของศาลสหพันธรัฐในสหรัฐอเมริกามีเครื่องมือหรือวิธีประเมินความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราว 2 ตัว ซึ่งใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

- Post-Conviction Risk Assessment Tool (PCRA) ใช้ในชั้นคุมประพฤติตามคำพิพากษา
- Pretrial Risk Assessment Tool (PTRA) ใช้ในชั้นปล่อยชั่วคราว

โดยเครื่องมือทั้งสองตัวพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ประเมินความเสี่ยงของจำเลยในการหลบหนีและ/หรือก่ออันตรายต่อสังคม และเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ (ในชั้นปล่อยชั่วคราวหรือคุมประพฤติแล้วแต่กรณี) ในการให้คำแนะนำแก่ศาลเกี่ยวกับมาตรการในการกำกับดูแลหลังปล่อย

ขั้นตอนของการปล่อยชั่วคราวซึ่งใช้เครื่องมือ PTRA เริ่มต้นตั้งแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจับและเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งถึงการจับ เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบฐานข้อมูลที่มีเพื่อดึงข้อมูลเกี่ยวกับ

ผู้ต้องหาหรือจำเลยเบื้องต้น จากนั้นจึงสัมภาษณ์เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาล (โดยต้องมาศาลภายใน 24 ชั่วโมงหลังถูกจับ) การสัมภาษณ์จะใช้ชุดคำถามที่มีในคอมพิวเตอร์หรือแบบพิมพ์ (Worksheet) ซึ่งมีคำถามต่อไปนี้

- (1) ครอบครัว
- (2) การทำงาน
- (3) สุขภาพจิตและการเสพสารเสพติด
- (4) รายได้และฐานะการเงิน
- (5) ประวัติอาชญากรรม (แม้จะเป็นข้อมูลที่มีในฐานข้อมูลอยู่แล้ว แต่ต้องถามเพื่อดูว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจริงใจเพียงใดในการตอบคำถาม)
- (6) หมายจับที่มีผลบังคับ
- (7) ประวัติการหลบหนี

การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 30 - 45 นาที จากนั้นเจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบความถูกต้อง (โดยเฉพาะในความผิดเกี่ยวกับการเงิน จะต้องตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับประวัติทางการเงินเป็นพิเศษ) แล้วจึงป้อนข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งจะคำนวณและสรุปผลออกมาเป็นระดับความเสี่ยง 1 - 5 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจว่าควรแนะนำศาลให้ปล่อยหรือขัง และกรณีปล่อยควรใช้มาตรการใดในการกำกับดูแลจึงจะเหมาะสม เจ้าหน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจจากข้อมูลที่มีเช่น ผู้มีความเสี่ยงในระดับ 1 ซึ่งถือว่าต่ำ ควรให้ปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งผู้มีความเสี่ยงระดับ 3 - 4 ซึ่งถือว่ากลางก่อนไปทางสูงในบางกรณีอาจจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าในสหรัฐอเมริกา มีขั้นตอนขอพิจารณาในการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช้หลักประกันที่ชัดเจน เป็นระบบและมีมาตรฐาน โดยมีกานำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ต้องหาแต่ละคนมาประกอบดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว รวมไปถึงนำผลดังกล่าวมาร่วมพิจารณาถึงมาตรการที่จะนำมาใช้กับผู้ต้องหา ในขณะที่ได้รับอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวอีกด้วย

สำหรับขั้นตอนการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช้หลักประกันของสาธารณรัฐสิงคโปร์นั้น ถูกกำหนดไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยได้วางหลักไว้ใน มาตรา 92 ว่า

(1) บุคคลใด เว้นแต่จะเป็นผู้ต้องหาที่ได้กระทำผิดที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว

(ก) ถูกจับกุม หรือคุมขังโดยไม่มีหมายจับ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ ปราบกฏตัว หรือ ถูกนำไปขึ้นศาล และ

(ข) ได้เตรียมตัวที่จะให้ประกันในเวลาใด ๆ ขณะที่ถูกควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือขั้นตอนระหว่างก่อนที่จะขึ้นศาล

บุคคลต้องได้รับการปล่อยตัวโดยมีประกันตัวจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีหน่วยงานตำรวจหรือศาลนั้น ได้กำหนดไว้

(2) แทนที่จะรับประกันจากบุคคลนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือศาลอาจปล่อยตัวบุคคลดังกล่าว เมื่อบุคคลนั้นลงนามในสัญญาส่วนบุคคลโดย ไม่มีประกัน และในการปล่อยตัวชั่วคราวดังกล่าว ศาลหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะมีการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อตกลงประกอบการปล่อยตัวชั่วคราวนั้นก็ได้ เงื่อนไขดังกล่าวอาจจะยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

- มอบเอกสารการเดินทางใด ๆ ที่ตนครอบครอง
- ให้อยอมถูกคุมขังหรือยอมมาพบเพื่อการสอบสวนหรือมาศาลในวันและเวลาและสถานที่ที่ได้รับการนัดหมายให้ทำเช่นนั้น

- ไม่กระทำความผิดใด ๆ ในขณะที่ปล่อยตัวโดยประกันตัวหรือทำสัญญาส่วนบุคคล

และ

- ไม่แทรกแซงพยานคนใดหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเขาเองหรือบุคคลอื่นใด

จากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการในการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช้หลักประกันของประเทศไทยและต่างประเทศแล้วนั้น พบว่าในกระบวนการในการปล่อยตัวชั่วคราวของต่างประเทศ กล่าวคือ ทั้งสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างก็เป็นดุลพินิจของศาลและเจ้าหน้าที่ในการปล่อยตัวชั่วคราวเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ในต่างประเทศนั้นมีขั้นตอนหรือกระบวนการเพิ่มขึ้นเพื่อให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจได้อย่างมีหลักการและเป็นธรรมมากขึ้น อย่างในสหรัฐอเมริกาก็มีกระบวนการใช้แบบประเมินความเสี่ยง โดยการสัมภาษณ์ผู้ต้องหาแล้วนำผลการสัมภาษณ์ รวมไปถึงข้อมูลต่าง ๆ ของผู้ต้องหาแต่ละบุคคลมาวิเคราะห์ด้วย แบบประเมินที่คำนวณด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้ผลคะแนนมาเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าหน้าที่หรือศาล

ส่วนในสาธารณรัฐสิงคโปร์ แทนที่การให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้หลักประกัน ก็ให้ผู้ต้องหาทำสัญญาส่วนบุคคลแทนการใช้หลักประกัน โดยการทำสัญญาส่วนบุคคลเป็นการทำสัญญาว่า ตลอดเวลาที่สัญญามีผล ผู้ต้องหาจะปรากฏตัวตามที่เจ้าหน้าที่จะทำการสืบสวนสอบสวนหรือตามที่ศาลกำหนดวันนัดและให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำความผิดกฎหมายระหว่างที่สัญญานั้นมีผล หรืออาจกำหนดเงื่อนไขอื่นใดประกอบในการทำสัญญานั้น โดยหากมีการการผิดสัญญาหรือไม่มาตามที่ศาลนัด ผู้ต้องหาที่จะต้องมีการจ่ายเงินตามที่กำหนดไว้เต็มจำนวน ซึ่งต่างจากการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช้หลักประกันของประเทศไทยที่มีเพียงการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลเพียงอย่าง

เดียวในการอนุญาตหรือไม่อนุญาต ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่มั่นใจว่าเมื่อปล่อยตัวผู้ต้องหาไปโดยไม่ได้เรียกประกันใดไว้เลย ผู้ต้องหาอาจจะหลบหนีหรืออาจก่ออันตรายอื่นแก่สังคม

สำหรับประเทศไทยไม่มีการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการที่ชัดเจนในกรณีที่พนักงานสอบสวนจะมีคำสั่งปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน มีเพียงการกำหนดว่าหากพนักงานสอบสวนมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือหลักประกันแล้ว ให้ผู้ต้องหาสาบานตัวหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก พนักงานสอบสวนจึงไม่มีขั้นตอนวิธีการที่ชัดเจนในการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกันหรือหลักประกัน ทำให้ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจึงมักจะใช้ดุลยพินิจไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน ในทางกลับกันพนักงานสอบสวนจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวหากหลักประกันน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ต้องหาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ส่งผลไปถึงโอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาเอง เนื่องจากระยะเวลาในช่วงการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ส่วนมากจะเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการกระทำความผิด หากผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาก็คงจะไม่ได้รับโอกาสในหาแสวงหาพยานหลักฐาน ในทางกลับกันหากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหากจะมีโอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ซึ่งการที่พนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเฉพาะผู้ซึ่งยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ย่อมเป็นการขัดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งมีหลักการว่าผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการปฏิบัติเช่นว่าผู้นั้นไม่ใช่ผู้กระทำความผิดและผู้ต้องหาทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกคุมขังไม่ว่าจะยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวหรือไม่ และในกรณีที่พนักงานสอบสวนใช้ดุลยพินิจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยพิจารณาที่หลักประกันหรือหลักประกันเป็นสำคัญ ย่อมเป็นการนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราว อันเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the law) ซึ่งกำหนดไว้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนไม่ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร ก็ต้องได้รับความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกันทุกคน

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการบังคับและบทลงโทษกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี

จากการศึกษาสภาพปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ใช่หลักทรัพย์หรือหลักประกัน พบว่ากฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีมาตรการบังคับและบทลงโทษในกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี มีเพียงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคท้าย “ในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือศาลจะกำหนด

เงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุสมควรประการอื่น” ซึ่งเป็นการกำหนดเงื่อนไขเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี แต่ก็มีได้ไม่มีมาตรการบังคับและบทลงโทษในกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี ทำให้ผู้ต้องหาเลือกที่จะหลบหนีในระหว่างที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราว ส่งผลให้ไม่สามารถนำผู้ต้องหามาดำเนินคดีได้ เป็นเหตุให้การดำเนินคดีเกิดความล่าช้า

จากการเปรียบเทียบกับกฎหมายจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ที่มีมาตรการในกรณีที่ผู้ต้องหาซึ่งได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (EM) แต่การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในศาลสหพันธรัฐการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นที่รับรู้กันว่าเป็นเงื่อนไขที่ต้องใช้บุคลากรมากและไม่ช่วยป้องกันการหลบหนี แม้จะมีเจ้าหน้าที่ติดตามตลอด 24 ชั่วโมงก็ตามเครื่องมือเพียงแต่ช่วยบอกได้ถึงเวลาที่หลบหนีและที่อยู่สุดท้ายตามสัญญาณ อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมมากกว่าที่จะใช้งานเพื่อตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางบางประการเพื่อป้องกันการก่ออันตรายแก่สังคม เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดทางเพศโดยผู้เสียหายเป็นเด็ก หรือผู้ต้องหาในคดีความผิดที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ต้องหาในกลุ่มอันธพาลประจำถิ่น ศาลจึงมักมีคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควบคู่ไปกับการจำกัดการเดินทางบางประการ เช่น การห้ามออกนอกเคหสถานในช่วงเวลาที่กำหนด (Curfew) การกักขังหรือจำคุกไว้ภายในบ้าน (Home Confinement/ Incarceration)

แต่ทั้งนี้หากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี หรือไม่มาตามกำหนดนัดหรือปฏิบัติผิดเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานหรือศาลกำหนดไว้ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1996 (พุทธศักราช 2539) มาตรา 3147 และมาตรา 3148 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดซึ่งได้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไว้ดังนี้

มาตรา 3147 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในระหว่างได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวตามที่กำหนดไว้จะต้องถูกเพิ่มเติมโทษซึ่งกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

- (1) ลงโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีในกรณีที่เป็นการผิดร้ายแรง
- (2) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีในกรณีที่เป็นการผิดเล็กน้อย

การกำหนดโทษจำคุกตามมาตรานี้ให้นับโทษต่อจากโทษจำคุกอื่น ๆ”

ส่วนสภาพบังคับกรณีที่น่ามาใช้กรณีที่มีการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวนั้น มาตรา 3148 ได้บัญญัติว่า

(A) บุคคลผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขตามมาตรา 3142 ของกฎหมายนี้ และได้ฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว นั้น และสั่งขังและฟ้องคดีในข้อหาละเมิดอำนาจศาล

(B) การยกเลิกการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการอาจเสนอให้มีการยกเลิกหมายปล่อย โดยการยื่นคำร้องต่อศาล ผู้พิพากษาอาจออกหมายจับบุคคลผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวในข้อหาฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว และให้นำตัวบุคคลดังกล่าวมายังศาลเพื่อดำเนินคดีตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ นอกจากนี้บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวซึ่งได้กระทำความผิดตามกฎหมายของรัฐบาลกลาง กฎหมายของรัฐ และกฎหมายท้องถิ่น ในระหว่างที่ได้รับ การปล่อยชั่วคราวให้นำตัวบุคคลนั้นมายังศาลจึงได้ออกหมายปล่อย ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะเพิกถอนหมายปล่อยและออกหมายครั้งหลังจากที่ได้ดำเนินการไปสวนและ

(1) เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

(A) มีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดต่อกฎหมายของรัฐบาลกลาง กฎหมายของรัฐ และกฎหมายท้องถิ่น ในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือ

(B) มีหลักฐานรับฟังได้โดยปราศจากความสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวได้ฝ่าฝืนเงื่อนไขใด ๆ ในการปล่อยชั่วคราว และ

(2) เป็นที่พอใจแก่ศาลว่า

(A) ไม่มีเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวซึ่งจะประกันได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ก่ออันตรายแก่บุคคลอื่นหรือชุมชน ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 3142 (g) ของบทบัญญัตินี้ หรือ

(B) บุคคลดังกล่าวมีลักษณะจะไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่า ในระหว่างที่มีการปล่อยชั่วคราวบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดตามกฎหมายของรัฐบาลกลาง กฎหมายของรัฐ และกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งเป็นความผิดร้ายแรง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวที่จะประกันได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือต่อชุมชน หากเป็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวที่ได้ประกันได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ก่ออันตรายต่อบุคคลอื่นหรือต่อชุมชน และบุคคลนั้นจะปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจดำเนินการกับบุคคลนั้นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 3142 ของบทบัญญัตินี้ อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวได้ตามที่เห็นสมควร

(C) เจ้าหน้าที่ศาลสามารถฟ้องคดีฐานละเมิดอำนาจศาลได้ตามมาตรา 410 แห่ง
บทบัญญัตินี้เมื่อบุคคลใดฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว

สำหรับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว
ศาลผู้มีอำนาจได้สวนอาจออกหมายจับหรือหมายเรียกนั้น และศาลอาจส่งคดีไปยังผู้พิพากษาผู้มี
หน้าที่พิจารณาเรื่องเสรีภาพและการควบคุมตัวเพื่อให้ควบคุมตัวบุคคลนี้ไว้ ทั้งนี้ไม่ว่าคดีที่ต้องหา
นั้นจะมีโทษจำคุกเท่าใด ศาลผู้มีอำนาจเกี่ยวกับเสรีภาพและการควบคุมตัวอาจจะมีคำสั่งให้ขัง
บุคคลนั้นได้ และในกรณีที่บุคคลใดทำผิดเงื่อนไขในคำสั่งศาลเมื่อเขาถูกส่งตัวมาศาล อัยการในเขต
พื้นที่อาจส่งคดีไปยังผู้พิพากษาผู้เกี่ยวข้องกับเสรีภาพและการควบคุมตัวโดยศาลดังกล่าวมีอำนาจที่
จะสั่งให้ขังบุคคลนั้นไว้ได้

ในส่วนของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในส่วนความรับผิดชอบที่จะถูกจับกุมในกรณีผิดสัญญา
ประกัน ของการประกันตัวหรือทำสัญญาส่วนตัว อยู่ในมาตรา 103 โดยได้วางหลักไว้ว่า

(1) ถ้าบุคคลซึ่งได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ภายใต้อนุญาตขออนุญาตขังหรือถูก
คุมขัง หรือปรากฏตัวเพื่อการสืบสวน หรือมาศาล แล้วไม่ปฏิบัติตามนั้นบุคคลนั้นจะถูกจับโดยไม่มี
ต้องมีหมายจับ

(2) ถ้าบุคคลซึ่งได้รับการปล่อยตัวออกจากศาลเวลาใด ๆ หลังจากที่คุณได้ยอมที่จะ
ถูกคุมขัง หรือหลังจากที่ได้ปรากฏตัวต่อศาล ในวันหรือเวลาที่ได้นัดไว้ แต่ก่อนที่ศาลจะพร้อม
เริ่มต้นการพิจารณา หรือเริ่มการพิจารณาอีกครั้ง ศาลอาจออกหมายจับบุคคลนั้น

(3) บุคคลซึ่งได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ภายใต้อนุญาตขออนุญาตขัง หรือ
ถูกคุมขัง หรือปรากฏตัวเพื่อการสืบสวน หรือมาศาลในวันและเวลาที่กำหนดไว้ อาจจะถูกจับ
โดยไม่มีต้องมีหมายจับ ถ้า

(ก) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า บุคคลนั้นไม่ยอมขัง หรือถูกคุมขังเพื่อการสืบสวน
สอบสวนหรือพิจารณาของศาล

(ข) มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า บุคคลนั้นอาจจะผิดเงื่อนไขการประกันตัวหรือ
การทำสัญญาส่วนตัวบุคคล หรือ

(ค) ผู้ประกันของบุคคลนั้นแจ้งแก่ หรือศาลว่าบุคคลนั้นไม่ยอมขังหรือถูก
คุมขัง หรือ ปรากฏตัวเพื่อการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาของศาลและผู้ประกันประสงค์จะไม่
ประกันตัวอีกต่อไป

(4) เมื่อบุคคลเหล่านั้นปรากฏตัวต่อศาลโดยการจับกุมภายใต้อนุญาตขังและศาลเชื่อว่า
บุคคลนั้น

(ก) ไม่ยอมจำนวนหรือถูกคุมขัง หรือปรากฏตัวเพื่อการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาของศาล

(ข) ผิดสัญญาหรือมีแนวโน้มว่าจะผิดสัญญา- เจื่อนใจในการประกันตัวหรือการทำสัญญาส่วนบุคคลและศาลสั่งคุมขังหรือให้เข้าให้ประกันตามเงื่อนไขที่เหมาะสม

ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการบังคับและบทลงโทษกรณีผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนี สหรัฐอเมริกามีกฎหมายและขั้นตอนในการดำเนินการในการปล่อยตัวชั่วคราวกำหนดไว้และจะเห็นว่ามาตรการในการปล่อยตัวชั่วคราวในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีจะมีมาตรการในการลงโทษเมื่อจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาดำเนินคดีหลังจากที่หลบหนี จะมีมาตรการเพิกถอนการปล่อยตัวชั่วคราว เพิ่มเติมโทษ เจ้าหน้าที่ศาลสามารถฟ้องคดีฐานละเมิดอำนาจศาลได้ตามมาตรา 410 แห่งบทบัญญัตินี้เมื่อบุคคลใดฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยตัวชั่วคราว

ส่วนสาธารณรัฐสิงคโปร์ ถ้าบุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ภายใต้อำนาจการขอมจำนวนหรือถูกคุมขัง หรือปรากฏตัวเพื่อการสืบสวนหรือมาศาลแล้วไม่ปฏิบัติตามนั้นบุคคลนั้นจะถูกจับ โดยไม่ต้องมีหมายจับหรือถ้าบุคคลซึ่งได้รับการปล่อยตัวออกจากศาลเวลาใด ๆ หลังจากที่ได้ขอมที่จะถูกคุมขังหรือหลังจากที่ได้ปรากฏตัวต่อศาลในวันหรือเวลาที่ได้นัดไว้ แต่ก่อนที่ศาลจะพร้อมเริ่มต้นการพิจารณา หรือเริ่มการพิจารณาอีกครั้ง ศาลอาจออกหมายจับบุคคลนั้น

สำหรับประเทศไทย ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มาตามกำหนดนัดหรือมาตามหมายเรียกเมื่อได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปแล้ว ก็สามารถออกหมายจับผู้ต้องหาตามดำเนินคดีได้ภายในอายุความ

ในส่วนข้อพิจารณาเกี่ยวกับอายุความ เนื่องจากกฎหมายไทยมีการกำหนดอายุความฟ้องร้องและอายุความบังคับโทษเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และมาตรา 98 เอาไว้ ตัวอย่างเช่น ความผิดที่มีโทษจำคุกกว่า 1 เดือน ถึง 1 ปี ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวมายังศาลภายในอายุความ 5 ปี เป็นอันขาดอายุความ แต่กฎหมายไทยมิได้กำหนดบทลงโทษในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราวไว้ จึงทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลีกเลี่ยงหรือไม่มาพบตามกำหนดนัดตามระยะเวลาที่กำหนดหรือหลบหนี เพื่อประสงค์จะให้คดีขาดอายุความเพื่อรัฐไม่อาจฟ้องร้องหรือจะไม่ต้องได้รับโทษ ดังนั้นจึงเห็นควรกำหนดบทลงโทษให้อายุความสะดุดหยุดลงและเพิ่มระวางโทษแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีในระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะหลบหนี ไม่ว่าเหตุคดีนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษหรือไม่ก็ตาม

ในส่วนการใช้เครื่องติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มีข้อควรพิจารณาคือการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดมีข้อดีในด้านการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำ

ความผิด แต่การใช้เครื่องมือดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านต้นทุนค่าใช้จ่าย เพราะต้องมีรายจ่ายค่าอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายในการควบคุมตรวจตราผู้กระทำความผิด ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในด้านกฎหมาย แม้จะมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมต่อการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โดยเปิดโอกาสให้มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในขั้นตอนภายหลังการรับโทษจำคุกมาระยะหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วก็ตามรวมทั้งปัญหาความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนตามไม่ทัน นอกจากนี้ นโยบายของรัฐในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดและความมั่นคงทางการเมืองก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากรัฐบาลขาดเสถียรภาพหรือไม่ให้ความสำคัญหรือไม่มีงบประมาณเพียงพอการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดก็คงต้องชะลอในการจัดหาเครื่องมือนำมาใช้ในการควบคุมตัวผู้ถูกปล่อยชั่วคราว